

KURPITSALIIKE JA KURPITSATALO

Historiaa ja tulevaisuutta

17.3.2009

Pispalan asemakaavoituksen KaOs-osallistamisprojektin Ranta- ja kasvimaatyöryhmä sekä Kurpitsaliike ry.

Teksti Tiina-Liisa Aalto, Ritva Pietarinen ja Veikko Niskavaara. Kuvaaja Ilpo Mikkonen

Kurpitsaliike ry.

Syntyi vuonna 1997 ja järjestäytyi seuraavana vuonna yhdistykseksi. Yhdistyksen päämääränä on ylläpitää ja kehittää palstaviljelyharrastuksen edellytyksiä Tampereella ja erityisesti Pispalassa, sekä vaalia Pispalan kulttuurimaisemaa. Kurpitsaliike vuokrasi vuonna 1998 kaupungilta toimipaikakseen Isolähteenkatu 2:ssa sijaitsevan tyhjiään olleen vanhan vuokratalon, joka ristittiin Kurpitsataloksi.

Yhdistys on tuonut esille Ala-Pispalan ja Tahmelan kasvima-alueen maisemallisia, kulttuurihistoriallisia, yhteisöllisiä ja ekologisia arvoja. Yhdistys on kannanotoissaan korostanut, että kyseisen alueen paikalliset erityispiirteet tulee ottaa maankäytön suunnittelussa huomioon.

Kasvima-alueen nykyinen käyttö on tarkoitukseltaan juuri sitä, mihin vuoden 2001 yleiskaavan maankäytön yleisissä tavoitteissa pyritään. Palstaviljelyssä toteutuvat ekologisuus, luonnon monimuotoisuus ja kaupungin toimintojen monipuolisuus. Yhdessä muiden alueen yhdistysten kanssa Kurpitsaliike vastustikin kasvimaiden kaavoittamista asuinrakentamisalueeksi vuosien 1997-2001 yleiskaavoituksessa. Asiaan vaikuttaminen jatkuu nyt asemakaavoituksen yhteydessä, jossa toivotaan alueen nykykäytöstä lähtevää suunnittelua ja perusteellisia tutkimuksia, jotka jäivät yleiskaavavaiheessa tekemättä.

Yhdistys on myös tuonut esiin ajatuksen, että kasvima-alueesta tulisi muodostaa osa Tampereen kaupunkipuistoa, jolloin alueen omaleimainen kulttuuriympäristö ja luonto - jotka luovat paikan hengen - olisi mahdollista säilyttää.

Suomen Luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri luovutti vuoden 2001 Maailman ympäristöpäivänä Kurpitsaliikkeelle ympäristöpalkinnon.

Kurpitsaliike on ollut alusta (v.2000) lähtien mukana Pispalan yhdistysten yhteisessä Kumppanuusverkostossa. Yhdistykset perustivat vuoden 2008 lopulla pysyväksi yhteistyömuodokseen Pispalan Kumppanuus r.y:n. Se toimii yhteistyökanavana myös kaupungin, muiden viranomaisten ja yritysmaailman suuntaan sekä työllistää työttömiä ja opiskelijaharjoittelijoita yhdistysten tehtäviin.

Yhdistys on avustanut Teiskon-Tampereen 4H-yhdistystä viljelypalstojen jakamisessa ja opastanut uusia viljelijöitä viljelyharrastuksen saloihin.

Kurpitsatalolta viljelijät voivat lainata hyötyviljelyyn ja puutarhanhoitoon liittyvää kirjallisuutta ja viljelypalstan hoitamisessa tarvittavia työkaluja ja koneita. Kurpitsatalon pihaan rakennetun kasvilavan ansiosta viljelijät voivat vaihtaa taimia ja kasveja keskenään. Yhdistys vuokraa halukkaille myös soutuvenettä ja kanootteja. Talossa pidetään pienimuotoista kahvilaa, jonne viljelijöiden lisäksi kuka tahansa ohikulkija voi poiketa.

Vuonna 2001 Pirkanmaan Maankuntamuseo teki talosta inventointiraportin, jonka mukaan talolla on rakennushistoriallisen arvon lisäksi myös suuri maisemallinen merkitys keskeisen sijaintinsa vuoksi. Talo tulee näin ollen säilyttää, ja korjaus- ja muutostöissä tulee huomioida kohteen kulttuurihistoriallinen arvo. Yhdistys onkin jatkanut talon kunnostamista talkoolaisten ja Pispalan kumppanuusverkoston kautta työllistettyjen työntekijöiden voimin. Työtä on rahoitettu yhdistyksen järjestämien tapahtumien tuotolla sekä avustusvaroin. Vuonna 2008 päätti taloa hallinnoiva kaupungin tilakeskus osallistua kunnostukseen vesi- ja viemäritekniikan uusimisella. Muuten talon kunnossapitovastuu kuuluu vuokrasopimuksen mukaan yhdistykselle.

Kurpitsatalon viljelypalsta

Vuodesta 2006 saakka yhdistys on hoitanut omaa viljelypalstaa, jolla on kasvatettu luonnonmukaisesti vihanneksia, juureksia, yrttejä ja kukkia. Pihapiirin ja viljelypalstan satokasveista on työllistettyjen ja talkoolaisten voimin valmistettu erityisesti tapahtumissa myytäviä tuotteita, kuten esimerkiksi tuoremehuja, erilaisia yrttiteelaatuja ja yrttiöljyjä. Palstan käytöstä mallipuutarhana ja opetuskäytössä on tehty suunnitelma.

Kursseja ja ympäristökasvatusta

Kurpitsaliike järjestää hyötyviljelyyn ja kädentaitoihin liittyviä kursseja. Lapsille on pidetty satu- ja runotunteja, Kurpitsatalolla on toiminut luontokerho ja päiväkotiryhmät ovat vierailleet talolla ja tutustumassa viljelypalstoihin. Pispalan koulun koululaiset ovat viljelleet omaa viljelypalstaansa yhdistyksen ja kokeneiden viljelijöiden sekä vanhempiensa avustamina. Yhdistys on järjestänyt myös yrttien ja luonnonmateriaalien keruun ja käytön koulutusta. Erilaisten tilaisuuksien laajaan kirjoon ovat kuuluneet myös korjausrakentamispäivä, akvarellimaalausillat sekä rummunvalmistuskurssi.

Tapahtumia ympäri vuoden

Kurpitsatalolla ja sen lähiympäristössä järjestettävistä kaupunginosatapahtumista on tullut erittäin suosittuja - niin viljelijät kuin lähiympäristön asukkaatkin ovat osallistuneet niihin runsaslukuisina.

Helmi-maaliskuussa järjestetään säiden salliessa **Saunasaaren Riti-Rati-Rallaa –talviulkoilutapahtuma** Saunasaaren ja Kurpitsatalon maisemissa. Tapahtumalla on jo vanhat perinteet ja nykyään se järjestetään kaikkien Pispalan yhdistysten sekä seurakunnan ja Ahjolan yhteisvoimin.

Toukokuussa järjestetään niinkään Pispalan Kumppanuuden ja yhdistysten yhteisvoimin jo lähes 30-vuotiset perinteet omaavat **Pispalan karnevaalit**, joiden yksi tapahtumapaikka on Kurpitsatalo

Juhannusmarkkinat kesäkuun puolenvälin tienoilla aloittavat Pispalan sydänkesän. Juhannusmarkkinoilla sidotaan vihtoja, askarrellaan lasten toimintapisteissä talossa ja pihalla ja herkutellaan keskikesän antimilla. Myynnissä on paikallisten käsityöläisten ja Kurpitsatalon työntekijöiden valmistamia tuotteita. Kirpputori, työnäytökset ja elävä musiikki kuuluvat myös juhlan antiin.

Jokasyksyiset **sadonkorjuujuhlat** kokoavat yhteen niin viljelijät kuin muutkin lähistön asukkaat. Sadonkorjuujuhlassa palkitaan vuoden viljelijä ja myynnissä on sekä Kurpitsatalon puutarhan että kasvimaiden tuotteita. Yhdistyksen valmistama tarjoilu kuuluu juhlaan ja juhlayleisö voi nauttia myös musiikista tai vaikkapa runonlausunnasta.

Marraskuun alun **kekrijuhlat** tuovat tunnelmaa pimeään syksyyn. Kekrijuhlien tarinapolku lähtee liikkeelle Kurpitsatalolta tai taidelehdosta ja teatteri-, laulu- ja tanssiesitykset johdattavat yleisön vaihtelevaa reittiä pitkin Tahmelan rantaan. Kekrijuhlat huipentuvat kekrikokon sytyttämiseen ja lopuksi tansseihin kekrikokon ympärillä.

Ympäristönhoitoa

Yhdistys on osallistunut kasvima- ja ranta-alueen ympäristönhoitoon monin tavoin. Jokakeväisissä rannansiivoustalkoissa Pyhäjärven ranta, Tahmelan uimarannalta Uittotunnelin puistoon saakka, on siivottu kesäkuuntoon uimareita

ja muita rannan käyttäjiä varten. Muutaman kerran on siivottu talkoovoimin myös läheisin Pyhäjärven saarista, Saunasaari. Kurpitsatalon työntekijät ovat useana kesänä osallistuneet ranta-alueelle villiintyneiden vieraslajien kuten jättipalsamin poistamiseen. Myös palsta-alueen siivoaminen ja käytävien ylläpito on kuulunut kesäajan toimiin.

Työllistäminen

Yhdistys toimii osana Pispalan kumppanuusverkostoa, joka hoitaa TE-keskukseen ja kaupungin tukemaa työllistämisprojektia. Projektin tavoitteena on ollut työllistää alueen pitkäaikaistyöttömiä Pispalassa toimivien yhdistysten tehtäviin, ja näin ehkäistä työelämästä syrjäytymistä. Kurpitsatalolla työntekijät ovat voineet tартtua kaikkiin talon töihin: talon kunnostamiseen, kasvimaan, pihapiirin ja ympäristön hoitoon ja tapahtumien järjestämiseen.

Yhteistyökumppanit

Edellä mainittujen tahojen lisäksi Kurpitsaliike on tehnyt yhteistyötä muun muassa Luontoliiton, Hyötykasviyhdistys ry:n, Annalan puutarhan, Frantsilan yrittätilan, Pirkanmaan ympäristökasvatusyhdistyksen, Punaisen Ristin, Luonto- ja eräpalvelu Tuliringin ja paikallisten yrittäjien kanssa. Tavoitteena on hankkia kumppaneita myös ulkomailta vastaavanlaisilta alueilta ja luoda kaupunkipuutarhaverkosto.

Kurpitsatalo ranta-alueen keskellä

Vuonna 1999 yhdistys vuokrasi Tampereen kaupungilta Isolähteenkatu 2:ssa sijaitsevan tyhjiillään olleen talon. Kaupungin tilakeskus ei peri kiinteistöstä vuokraa, mutta talon kunnossapitovelvollisuus on yhdistyksellä. Jo samana vuonna yhdistys ryhtyi talkoovoimin peruskorjaamaan Kurpitsataloksi nimeämäänsä taloa, joka siitä lähtien on toiminut viljelijöiden taukotupana sekä kaikille avoimena pistäytymispaikkana.

30-luvulla rakennettu, mansardikattoinen puutalo, sijaitsee aivan Pyhäjärven rannalla. Talon ohi kulkee rantaa myötäilevä kävelykatu ja vieressä sijaitsee Tahmelan uimaranta. Kurpitsatalo on helposti saavutettavissa julkisilla ja kevyen liikenteen kulkuneuvoilla. Pohjoisessa näköalana on kulttuurihistoriallisesti merkittävä Pispalanharju, ja etelän suunnalla avautuu Pyhäjärvi saarineen. Taloa ympäröi perinteinen puutarha hedelmäpuineen ja marjapensaineen, ja ympärillä levittäytyy aktiivisessa käytössä oleva viljelypalsta-alue.

Ranta-alueen sydämessä sijaitsevasta Kurpitsatalosta olisi mahdollista kehittää merkittävä matkailu- ja virkistyskohde

Purkutalosta museokahvilaksi?

Kurpitsatalo on yksi harvoista alkuperäisessä asussaan säilyneistä vanhoista pispalalaisista puutaloista. Talo, sen alkuperäinen huonejako ja monet säilyneet tulisijat kertovat kävijälle aiempien sukupolvien elämäntavasta. Kunnostettuna ja sisustettuna aikakaudelle kuuluneilla esineillä, kävijä saisi aidon kokemuksen menneisyyden Pispalasta, kuin vierailulla pispalalaisessa entisajan kodissa. Kahvilassa olisi esillä myös paikalliseen historiaan ja elämään liittyviä näytteilyitä ja sen avulla kerrottuja tarinoita. Museokahvila tarjoaisi kävijälle mieleenpainuvan aikamatkan Tampereen omaleimaisimman asuinalueen historiaan ja elämään. Paikalla voisi olla toisinaan draamaopas tai kahvilasta järjestettäisiin opastettuja kierroksia alueelle.

Kahvila palvelisi kaikkia rannan käyttäjiä. Talo toimisi viljely- ja puutarhaharrastajien kohtaamispaikkana. Siellä järjestettäisiin hyötyviljelyyn ja arkipäivän ympäristönsuojeluun liittyviä kursseja ja tapahtumia.

Kaiken toiminnan lähtökohtana olisi ekogoginen ajattelu ja ihmisten hyvinvointi luonnon kanssa sopusoinnussa, ja luonnosta nauttien.

Talon ylä- ja alakertaan on mahdollista saada yhteensä noin 40 asiakaspaikkaa

ja pihapiiri mukaan luettuna talossa olisi mahdollista järjestää jopa sadan hengen tilaisuuksia.

Luontoleikkipuisto ”Lastenmaa”

Kurpitsatalon yhteyteen pitäisi kaavoittaa tilava tontti, josta osa olisi Kurpitsatalon pihamaata, osa kasvima- aluetta ja osa lapsille ja perheille suunnattua puistoa. Tontilla voisi olla ekowc, jota voisivat käyttää viljelijät tai rannan käyttäjät silloin, kun Kurpitsatalo ei ole auki.

Kesäisin ”Lastenmaassa” olisi kotieläimiä, joiden hoitoa opetettaisiin lapsille. Lapsille olisi myös oma kasvima. Halutessaan Kurpitsatalolta voisi vuokrata veneen ja tehdä souturetken järvelle. Lapset voisivat myös seikkailla Taidelehdossa, kun sinne olisi kunnostettu heille majoja ja kiipeilypaikkoja. Kurpitsaliike järjestäisi edelleen tapahtumia myös lapsille. Näissä tapahtumissa lapset voisivat itse tehdä monenlaisia asioita luontoon liittyen.

Kaikille avoin hyötytarha

Kurpitsatalon viereisestä viljelypalstasta olisi mahdollista kehittää opetustar- koituksiin luonnonmukaisesti viljelty kasvima, joka tarjoaisi näyteikkunan yhä suosittuun kaupunkiviljelykulttuuriin. Kotitarveviljelyn edistäminen erityises- ti kaupungeissa on entistä tärkeämpää ihmisten hyvinvoinnin, ympäristön tilan ja nykyisen taloudellisen tilanteen vuoksi.

Hyötytarhan sisäänkäynti olisi rantatien varrella, ja se olisi aina avoinna kävi- joille. Hyötytarhan kasvit olisi nimetty kyltein ja kävijällä olisi käytössään myös opasvihkonen. Kasviruuduista kävijä voisi tunnistaa tuttuja hyötykasveja ja tutustua myös uusiin viljelykasveihin ja niiden käyttötapoihin. Viljelyruutuihin tutustumalla kävijä voisi havaita, että viljelyn voi aloittaa viljelypalstan lisäksi vaikkapa rivitalopihalla tai parvekkeella. Hyötytarhan antimia olisi tarjolla kah- vilassa sekä yhdistyksen järjestämissä tapahtumissa.

Kurpitsatalo, yhdistyksen hyötytarha ja viljelyalue yhdessä tarjoaisivat erin- omaiset mahdollisuudet kotitarveviljelyyn ja kädentaitoihin liittyvien kurssien ja opastusten järjestämiseen.

Terveellinen, turvallinen ja ekologisesti tuotettu lähiruoka kiinnostavat harras- teviljelijöiden ohella ihmisiä yhä enemmän. Kutsuvassa rantamaisemassa, mutta kuitenkin keskellä kaupunkia sijaitseva kurssipaikka olisi tähän ihanteellinen. Lapsille suunnattu toiminta opettaisi heille luonnon arvostamista ja tärkeitä taitoja.

Kunnostaminen

Säännölliset kahvilapalvelut ja talon vuokraaminen juhla- ja kokoustilana ovat mahdollisia sitten, kun kiinteistö on peruskorjattu ja sisätilat entisöity. Rakennuksen peruskorjauksen suunnittelu ja toteutus voitaisiin tehdä yhteistyössä kaupungin tilakeskuksen, Pirkanmaan maakuntamuseon, Pispalan kumppanuusverkoston ja Kurpitsaliikkeen sekä alan oppilaitosten kanssa. Suunnittelussa ja toteutuksessa olisi mahdollista tehdä yhteistyötä myös alan oppilaitosten kanssa. Hankeeseen on mahdollista saada avustuksia eri tahoilta. Pirkanmaan ympäristökeskus on jo myöntänyt 2500 euron alkuavustuksen vesikaton ja perustusten kunnostukseen.

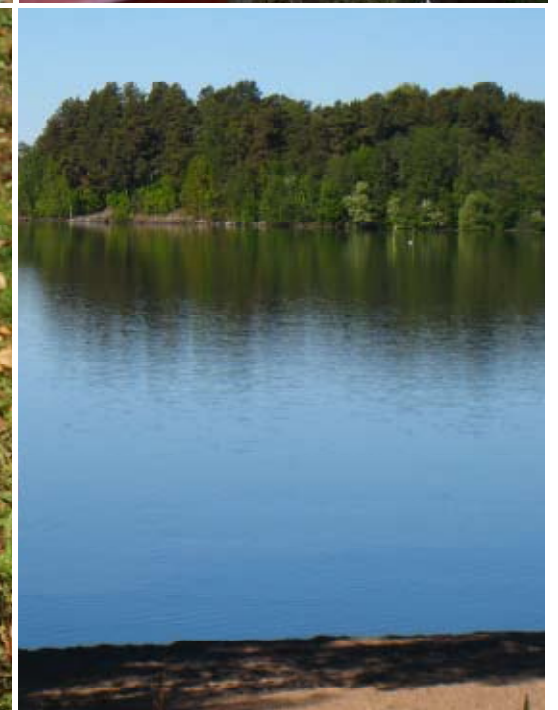
Peruskorjauksessa tulisi käyttää perinteisiä ja ympäristöystävällisiä rakennusmateriaaleja. Kunnostettu talo voisi olla esimerkki entisöivästä korjausrakentamisesta ja toimia esittely- ja neuvontapaikkana myös tässä asiassa.

Kahvilatoiminnasta huolehtisi viljelijäyhdistys tai osuuskunta, joka palkkaisi 1-2 kokopäivätoimista työntekijää. Näiden palkkakulut ja kiinteistön ylläpitokulut katettaisiin kahvila- ja kurssitoiminnasta sekä tilojen vuokraamisesta ja tuotemyynnistä saatavilla tuloilla. Tapahtumien suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaisi yhdistys. Talo tarjoaisi kausiluonteisia harjoittelupaikkoja ravintola- ja puutarha-alan opiskelijoille tai työelämävalmennukseen osallistuville.

Maailmalla ja muualla Suomessa

Muulla maailmalla kaupunkiviljelyn yhdyskuntarakenteelle tuomat edut on jo huomattu. Esimerkiksi Lontoon elintarvikestrategian tavoitteena on, että Lontoon elintarvikehuolto on ekologisesti kestävä vuoteen 2016 mennessä. Osana strategiaa on kaupunkiviljelyn edellytysten parantaminen siten, että vuoteen 2012 mennessä kaupungin alueelle perustetaan yli 2000 uutta viljelyaluetta. Yhteisöpuutarhoja perustetaan jo nyt asuinalueilla sijaitseviin kohteisiin, jotka ovat vailla muuta käyttöä. Korttelipuutarhojen avulla on saatu hyviä kokemuksia esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden integroimisessa ympäröivään yhteisöön.

Yhdysvalloissa vuonna 1999 perustettu Food not lawns -kansanliike puolestaan rohkaisee lähiöiden omakotiasujia kasvattamaan pihoiillaan hyötykasveja ja tavoittelemaan näin osittaista elintarvikeomavaraisuutta. Paikallisyhdistyksiä on perustettu jo kaikkialle maahan. The Greening of Chicago on suuri ja monipuolinen hanke, jonka yhtenä tavoitteena on tarjota kaupunkilaisille hyötyviljelyyn tarkoitettuja aktiivisia viheralueita.

Yhdysvalloissa osa kaupunkiviljelystä on kaupallista toimintaa, joka tuo tuloja viljelijöille ja tukee näin kaupunkilaisten omaehtoista elinkeinotoimintaa.

Linkkejä:

London Food Link:

<http://www.sustainweb.org/londonfoodlink/>

Capital Growth:

<http://www.capitalgrowth.org/>

Allotments UK:

<http://www.allotments-uk.com/>

City Farmer News:

<http://www.cityfarmer.info/>

Edible Estates:

<http://www.fritzhaeg.com/garden/initiatives/edibleestates/main.html>

Growing Better Cities:

http://www.idrc.ca/in_focus_cities/

Chicago's Greening Network:

<http://www.greennetchicago.org/>

Annalan puutarha Helsingissä ja Aspegrenin puutarha Pietarsaassa tarjoavat monipuolista toimintaa ja vihreän keitaan vierailijoille ja viljelijöille. Molemmilla puutarhoilla on vuosisataiset juuret viljelyalueena, kuten Pispalan kasvimaillakin. Tällaisilla alueilla on tärkeä sija ihmisten viihtyvyydelle ja terveydelle. Puutarhakulttuurille pitää antaa sille kuuluva sija kaupungin toiminnassa.

Aspegrenin puutarha:

<http://www.aspegrenstradgard.net/alkusivu.shtml>

Annalan puutarha

<http://www.hyotykasviyhdistys.fi/annala.shtml>

Lisää Pispalan kasvimaista:

Kurpitsaliike:

<http://www.pispala.fi/kurpitsa>

Pispalan kumppanuus:

<http://www.pispala.fi/kumppanuus/>

Aloitteita ja kannanottoja kasvimaiden kaavoituksesta:

<http://www.pispala.fi/kurpitsa/aloitteita.php>

Lontoo, Kuvaaja Heiko Prigge

Annalan puutarha, Kuvaaja Iina-Liisa Aalto